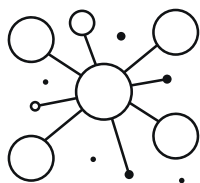

Uwarunkowania digitalizacji usług zdrowotnych

Uwarunkowania digitalizacji usług zdrowotnych

Uwarunkowania digitalizacji usług zdrowotnych

redakcja

Jarosław Waśniewski
Jędrzej Strumiłło

Wydawnictwo
Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2022

Recenzent
prof. dr hab. Szymon Cyfert

Redaktor Wydawnictwa
Jerzy Toczek

Projekt okładki i stron tytułowych
Filip Sendal

Skład i łamanie
Mariusz Szewczyk

Publikacja sfinansowana
ze środków projektu PROgram Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego (ProUG)
realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój
na podstawie umowy nr POWR.03.05.00-00-Z308/17-00,
zawartej pomiędzy Narodowym Centrum Badań i Rozwoju a Uniwersytetem Gdańskim
w dniu 11.12.2017 roku

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-456-8

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Wstęp	9
1. Zmiany i zmienność w otoczeniu usług medycznych	11
<i>Jarosław Waśniewski, Jędrzej Strumiłło</i>	
Wprowadzenie	11
1.1. Wyzwania społeczno-epidemiologiczne	15
1.2. E-rozwiązania służące zdrowiu	17
1.3. Zmiana – ujęcie metodyczno-organizacyjne	20
Źródła	28
2. Mechanizm rynkowy w ochronie zdrowia	31
<i>Michał Suchanek</i>	
2.1. Zdrowie jako dobro w systemie świadczenia usług medycznych	31
2.2. Niepewność, ryzyko i asymetria informacyjna w ochronie zdrowia	36
2.3. Modele funkcjonowania rynku ochrony zdrowia	46
Źródła	49
3. Wpływ koncepcji Healthcare 4.0 na digitalizację sektora usług zdrowotnych	53
<i>Aldona Frączkiewicz-Wronka, Ewa Ziemia</i>	
Wprowadzenie	53
3.1. Sektor usług zdrowotnych wobec wyzwań transformacji społeczno-technologicznych	55
3.2. Wyzwania zrównoważonego rozwoju	58
3.3. Wpływ koncepcji zrównoważonego rozwoju na sektor usług zdrowotnych	62
3.4. Od koncepcji Przemysłu 4.0 do koncepcji Healthcare 4.0	69
Podsumowanie	81
Źródła	86

4. Informatyczne narzędzia wsparcia użytkowników w serwisach internetowych podmiotów medycznych	99
<i>Jacek Winiarski</i>	
4.1. Narzędzia weryfikacji tożsamości użytkowników	99
4.2. Narzędzia autoryzacji w serwisach internetowych	103
4.3. Wybrane uwarunkowania prawne budowy i użytkowania serwisów internetowych przez osoby z niepełnosprawnościami	111
Źródła	114
5. Systemy informatyczne w opiece medycznej	117
<i>Dariusz Kralewski</i>	
Wprowadzenie	117
5.1. Rola informatyki w opiece zdrowotnej	119
5.2. Systemy zarządzania praktyką medyczną	125
5.3. Komputerowe wspomaganie administracji szpitalnej	134
5.4. Elektroniczna dokumentacja medyczna	140
Źródła	146
6. Informatyczne narzędzia obsługi pacjenta oferowane przez NFZ	149
<i>Jacek Winiarski</i>	
6.1. Internetowe Konto Pacjenta	149
6.2. Aplikacja mojeIKP	170
6.3. E-rejestracja	172
6.4. Aplikacja mObywatel jako narzędzie udostępniające dane z IKP	173
Źródła	176
7. Specjalistyczne medyczne bazy danych	177
<i>Dariusz Kralewski</i>	
Wprowadzenie	177
7.1. Charakterystyka medycznych baz danych	179
7.2. Wykorzystanie baz danych w opiece zdrowotnej	186
7.3. Zastosowania baz danych w ochronie zdrowia	191
7.4. Wykorzystanie big data w opiece zdrowotnej	195
Źródła	200
8. E-zdrowie jako narzędzie do podnoszenia jakości i dostępności usług medycznych	203
<i>Michał Kuciapski</i>	
8.1. Koncepcja i kategorie e-zdrowia	204
8.2. Zastosowania e-zdrowia	209
8.3. Wdrażanie e-zdrowia – korzyści i wyzwania	213

8.4. Wdrażanie i wyzwania realizacji e-zdrowia	217
8.5. Rozwój rynku e-zdrowia	221
8.6. Projektowanie i realizacja kursów e-learningowych e-zdrowia	224
Źródła	227
9. Zastosowanie narzędzi informatycznych w procesie promocji zdrowia w placówkach lecznictwa uzdrowiskowego w warunkach pandemii COVID-19	231
<i>Joanna Woźniak-Holecka, Sabina Ostrowska</i>	
Wprowadzenie	231
9.1. Sanatorium jako podmiot w systemie ochrony zdrowia	232
9.2. Zarządzanie i finansowanie przedsiębiorstw uzdrowiskowych	236
9.3. Promocja zdrowia jako zadanie sanatoriów	237
9.4. Nowoczesne narzędzia informatyczne wdrażane w ochronie zdrowia	240
9.5. Zastosowanie informatycznych rozwiązań stosowanych w placówkach sanatoryjnych do realizacji zadań w zakresie promocji zdrowia	248
Podsumowanie	252
Źródła	252
10. Informatyczne rozwiązanie wspomagające procesy logistyczne w świadczeniu usług zdrowotnych – studium przypadku	257
<i>Sebastian Twaróg</i>	
Wprowadzenie – w poszukiwaniu doskonalenia usług zdrowotnych	257
10.1. Logistyka	260
10.2. Integracja i koordynacja logistyczna jako sposoby doskonalenia usług zdrowotnych	264
10.3. System krwiodawstwa i krwiolecznictwa	267
10.4. Użyteczność logistyki w systemie krwiodawstwa i krwiolecznictwa	271
10.5. Istotność informatyzacji systemu krwiodawstwa i krwiolecznictwa	277
10.6. e-Krew w integracji i koordynacji działań logistycznych publicznej służby krwi	278
Źródła	281

Wstęp

Przysłowie chińskie mówi: „obyś żył w ciekawych czasach”. Niewątpliwie przyszło nam takich czasów doświadczyć. Postęp cywilizacyjny oparty na rozwiązaniach informatycznych dotyczy każdej dziedziny życia. Szczególnie ważny i przydatny jest w obszarze opieki zdrowotnej. Rozwiązania te przyczyniają się, co prawda nie w jednakowym tempie w różnych rejonach świata, do coraz bardziej efektywnego wykorzystania zasobów potrzebnych w procesie poprawy zdrowia publicznego. Ze względu na czynniki obiektywne, przede wszystkim wydłużający się wiek życia człowieka oraz przechodzące przez świat epidemie i pandemie, borykamy się z problemami niedoboru zasobów w ochronie zdrowia, a w szczególności zasobów ludzkich. W mniejszym stopniu finansowych i rzeczowych, choć optymalizując wykorzystanie informacji medycznych, przyspieszamy decyzje i minimalizujemy koszty ich wypracowania.

Polska nie tylko podąża za tymi trendami, ale również buduje swoje rozwiązania. Należy mieć nadzieję, że będą to rozwiązania kompatybilne z zachowaniem wymogów bezpieczeństwa. Digitalizacja rozwiązań w zakresie systemu ochrony zdrowia oprócz swej warstwy pragmatycznej podnosi jednocześnie komfort życia wszystkich obywateli. Pamiętać należy, że budowa takich rozwiązań powinna wykorzystywać koncepcje zarządzania, jak chociażby outsourcing usług, ale o tym menedżerowie ochrony zdrowia zdają się już wiedzieć.

Z wielką przyjemnością oddajemy w ręce Czytelnika opracowanie, które prezentuje dorobek w zakresie digitalizacji rozwiązań narzędziowych w polskiej ochronie zdrowia, pozwalający na lepsze zrozumienie zamysłu

podejmowanych w tym względzie nieuchronnych działań i kierunków rozwoju świata cyfrowego. Co prawda jesteśmy jeszcze dość daleko, aby mówić o systemowym ujęciu rozwiązań cyfrowych w postaci sztucznej inteligencji, ale niewątpliwie w tym kierunku zmierzamy jako ludzkość. Książka ta zawiera treści wprowadzające w zagadnienia digitalizacji wzajemnie się dopełniające, wychodząc od kwestii najbardziej ogólnych, poprzez prezentację systemów i narzędzi informatycznych wykorzystywanych w ochronie zdrowia. Scharakteryzowany został system ochrony zdrowia z jego determinantami. Opisane zostały mechanizmy funkcjonowania ochrony zdrowia. Osnową jest zdrowie, szczególnie ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji Healthcare 4.0. Następnie opisano systemy i narzędzia IT uwzględniając ich konfigurację, głównie polskiego systemu ochrony zdrowia. Na koniec zaprezentowano w postaci case study zagadnienia dotyczące promocji zdrowia i logistyki. Publikacja przeznaczona jest dla studentów kierunków związanych z zarządzaniem i zdrowiem publicznym, a także dla menedżerów i pasjonatów ochrony zdrowia.

*Jarosław Waśniewski
Jędrzej Strumiłło*

1. Zmiany i zmienność w otoczeniu usług medycznych

Jarosław Waśniewski, Jędrzej Strumiłło

Wprowadzenie

W niniejszym rozdziale dokonano przeglądu zagadnień dotyczących usług medycznych w kontekście zachodzących zmian w systemie ochrony zdrowia. Pragniemy zwrócić uwagę na szerszy kontekst zmian zachodzących w sektorze zdrowia. W życiu, niezależnie od miejsca, czasu czy działania, zmiana towarzyszy nam niezmiennie. Nawet jeśli postępujemy rutynowo, w wyniku zmiany determinant niezależnych od organizacji zmuszeni jesteśmy się przekształcić strukturalnie lub tylko w zakresie organizacji pracy (Waśniewski, 2019). W najprostszych zakresie zmianie ulegają środki lub przedmioty pracy. Warunkują one działanie pracownika, lecz nie kształtują go w pełni (Jaremczuk i Gronczewski, 2012, s. 101). Każdej zmianie towarzyszą jednak pewne symptomy zachowań odnoszące się nie tyle do projektowanych nowych rozwiązań, co raczej wywoływanych przez nie konsekwencji, najczęściej społecznych. Rodzi to w sposób oczywisty opór przed zmianą, gdyż przynajmniej w swej warstwie początkowej wiąże się ona z koniecznością dodatkowego zaangażowania w sferze emocjonalnej, intelektualnej lub fizycznej. Opór przed zmianą może mieć charakter zarówno destrukcyjny, jak i konstrukcyjny (Clarke, 1997, s. 137).

Począwszy od 1 sierpnia 2000 r. rządy RP zaczęły podejmować próby instytucjonalnego wprowadzenia rozwiązań opartych na cyfryzacji. Efektem tej decyzji było powołanie jednostki budżetowej Centrum e-Zdrowie. Misją centrum jest budowanie społeczeństwa informatycznego, obejmującego organizację i ochronę zdrowia oraz wspomaganie decyzji zarządczych ministra właściwego do spraw zdrowia na podstawie prowadzonych analiz. Centrum e-Zdrowia odpowiada za monitorowanie planowanych, budowanych i prowadzonych systemów teleinformatycznych na poziomie centralnym i regionalnym (www.cez.gov.pl). Jednostka ta dąży do rozwoju telemedycyny. Nie bez problemów wprowadzone zostały moduły e-recepta i e-skierowanie oraz różne rejestry odnoszące się do zbierania informacji. Problemem jest jednak wprowadzenie EDM, czyli elektronicznej dokumentacji medycznej. Przyczyny tych problemów leżą po stronie instytucji państwowych, jak również spowodowane są oporem środowiska medycznego, głównie za sprawą dostrzegania wad konstrukcyjno-wdrożeniowych systemu. Podejmowane przez instytucje opieki zdrowotnej działania zarówno na poziomie centralnym, jak i w skali mikro, np. w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej czy nawet szpitalnictwa, wymagają metodycznego podejścia do opracowywania i wdrażania zamierzonych (przemyślanych) zmian. Szczególnie jest to konieczne w obszarze informatyzacji, przede wszystkim ze względu na złożoność samych procesów, jak i zaangażowania określonego środowiska medycznego.

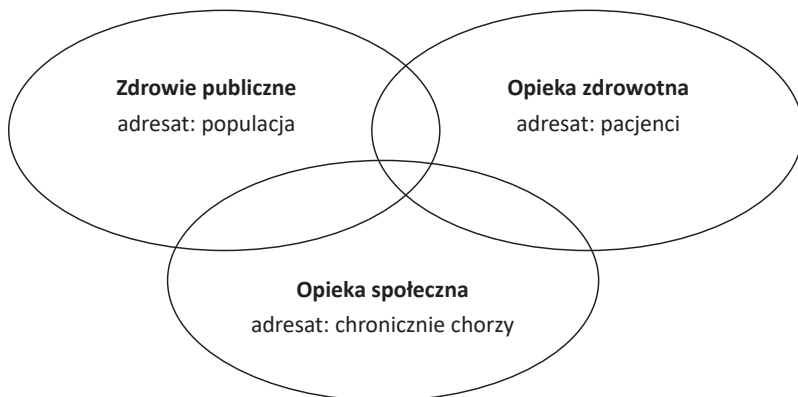
Aktualnie obserwujemy dynamiczny rozwój cywilizacji. Znany nam świat staje się w prawie dosłownym sensie globalną wioską. Fenomen globalizacji wynika z wpływu na zmiany globalne, przed którymi staje współczesny człowiek w obliczu rewolucji informacyjnej i komunikacyjnej oraz nieprzewidywalności zmian na rynkach ponadnarodowych (Jaremczuk i Gronczewski, 2012, s. 95). Jednym z kluczowych czynników sukcesu jest zarządzanie wiedzą (jakże newralgiczny zasób w ochronie zdrowia – z jednej strony specjalistyczna wiedza medyczna personelu, a z drugiej – wiedza o stanie zdrowia pacjenta). Zarządzanie wiedzą wymaga implementacji narzędzi ułatwiających uczestnikom organizacji wymianę wiedzy. Do tych zaliczyć należy podejście procesowe (proces jako nośnik wiedzy) (Strumiłło i Wierzbicka, 2017, s. 207–217) i wspierające je szeroko rozumiane rozwiązania IT. Drugim obszarem zmian w usługach medycznych jest obszar rozwoju nowych usług (Strumiłło i Wierzbicka, 2019, s. 85–98), m.in. dzięki nowym technologiom. Skracają się procesy i czasy realizacji poszczególnych działań we wszystkich

gałęziach i sektorach gospodarek. Kluczową rolę zaczyna odgrywać nie tylko informacja, ale również komunikacja. Szczególnie istotne jest to w sektorach wymagających nie tylko precyzyjnej wiedzy, ale przede wszystkim wiedzy cechującej się szybkością dostępu. Takie możliwości stwarza elektronika, a zwłaszcza informatyka. Sektorem, który szczególnie intensywnie zainteresował się rozwiązaniami informatycznymi, kreując jednocześnie potrzeby, jest opieka zdrowotna, realizująca działania zdefiniowane w założeniach zdrowia publicznego zarówno w zakresie profilaktyki, jak i terapii osób chorych. W polskiej Konstytucji uprawnienia te zapisano w art. 30: „Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia” oraz w art. 68, definiując je następująco:

1. Każdy ma prawo do ochrony zdrowia.
2. Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają również dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres określa ustawa.
3. Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.
4. Władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemiologicznych.

Zadania te spoczywają na barkach Ministra Zdrowia. Pamiętać jednak należy, że na problem zdrowia należy patrzeć nieco szerzej, nie tylko przez pryzmat choroby czy dolegliwości fizycznych, ale za sprawą Światowej Organizacji Zdrowia już od 1946 r. jako stan pełnego i dobrego samopoczucia, w tym społecznego (Induski i Leowski, 1971, s. 39). Konfiguracja polskiego systemu ochrony zdrowia, jak również podejmowane przez różne jego organy działania niestety nie wskazują na uprawnione posługiwanie się pojęciem systemu. Frączkiewicz-Wronka definiuje go jako „społeczny, złożony, dynamiczny, funkcjonalny system tworzony i używany przez społeczeństwo w celu stworzenia medycznych i społecznych środków dla ochrony i poprawy zdrowia oraz ciągłego kumulowania i przekazywania wiedzy medycznej”, podkreślając jednocześnie rolę w jego tworzeniu i realizowaniu nie tylko całego państwa, ale również społeczności lokalnych (Frączkiewicz-Wronka, 2007, s. 144). Obszar opieki zdrowotnej jest też częścią obszaru opieki społecznej skierowanej do osób wymagających, z reguły trwale, pomocy zarówno w zakresie świadczeń socjalnych, jak i zdrowotnych. W Polsce realizatorami usług

w zakresie opieki zdrowotnej są podmioty lecznicze zdefiniowane w ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 633 z późn. zm.).

Rysunek 1.1. Sektor ochrony zdrowia w Polsce

Źródło: (*Finansowanie ochrony zdrowia w Polsce*, 2008, s. 10).

Obszary te, jak widać, przenikają się i powinny się dopełniać. Problem szeroko rozumianej ochrony zdrowia w minionych wiekach był łatwiejszy do rozwiązania, chociażby za sprawą mniejszej migracji czy niskiego poziomu świadomości medycznej grup społecznych. Aktualnie artykułowane są przez społeczeństwo oczekiwania w kierunku dotyczącym nie tylko leczenia (bardzo często tylko zachowawczego), ale przede wszystkim wyleczenia przy odpowiednio wysokim komforcie w procesie leczenia (badanie opinii pacjentów przeprowadzone w kwietniu 2021 r. przez Press Service Monitoring Mediów na zlecenie Porozumienia Zielonogórskiego). Czynnikiem dodatkowo wzmacniającym tego typu potrzeby jest wydłużająca się długość życia mieszkańców krajów rozwiniętych. Odchodzi się więc od opieki doraźnej na rzecz opieki skoordynowanej (Rudawska, 2014), a to wymaga coraz bardziej zaawansowanych narzędzi zarówno medycznych, jak i informatycznych.

Jak już wcześniej zauważyliśmy, na zmiany w kontekście opieki medycznej nakładają się zmiany w otoczeniu administracyjno-ekonomicznym. Szczególnie ważne stają się zmiany płynące z otoczenia naturalnego (Waśniewski

i Strumiłło, 2020, s. 11). Główne determinanty to gwałtowny przyrost ludności świata, zmiany klimatyczne oraz wzrost zapotrzebowania na podróże, które skutkują jeszcze większym zapotrzebowaniem na opiekę medyczną, szczególnie w kontekście zagrożeń epidemicznych. W raporcie Najwyższej Izby Kontroli z 2019 r. zauważono, że działania podejmowane przez polskie instytucje ochrony zdrowia mają charakter doraźny i przypadkowy. Brak dobrze opracowanych analiz długoterminowych opartych na analizie epidemicznej i demograficznej uwzględniającej zmiany w każdej z grup czynników (mikro, mezo i makro) prowadzi do zarządzania *ad hoc*. Obserwujemy to szczególnie wyraźnie w okresie pandemii wirusa SARS-CoV-2. Podejmowane przez władze państwowe działania powinny przewidywać konieczność działania w sytuacji kryzysowej. Wprowadzane zmiany prawne w obszarze ochrony zdrowia skutkują chaosem nie tylko w tzw. systemie ochrony zdrowia, ale przede wszystkim na poziomie mikro, czyli na poziomie świadczeniodawców usług medycznych. Wprowadzanie rozwiązań regulujących np. kwestie wynagrodzenia czy dodatków do wynagrodzeń (np. dla pielęgniarek) oraz szeregu wymagań związanych ze sprawozdawczością powoduje przesunięcie sił w kierunku wywiązania się z kwestii biurokratycznych, kosztem procesów leczenia. Uświadomić sobie należy, że wprowadzenie mechanizmów wolnorynkowych do systemu opartego na regulacjach i reglamentacji nie jest działaniem właściwym zarówno w swej warstwie merytorycznej, jak i metodologicznej. W tych działaniach pomocne będą uchwały i projekty instytucji Unii Europejskiej oraz innych krajów świata. Odwrotu od tego trendu już nie będzie, gdyż aby móc mówić o zrównoważonym rozwoju państw i ich gospodarek, należy również współpracować w temacie tworzenia, jak i integracji systemów informatycznych w ochronie zdrowia.

1.1. Wyzwania społeczno-epidemiologiczne

Początek 2020 r. przyniósł na świecie szczególnie trudny problem, z którym mierzymy się do dzisiaj. Problem ogólnoswiatowej pandemii wirusa SARS-CoV-2 spowodował niewyobrażalne do tej pory dla ludzkości skutki zdrowotne, ale i ekonomiczne. W przypadku tej pandemii zaryzykować można stwierdzenie, że zmieniła ona świat bezpowrotnie. Przez ten czas śledziliśmy zmagania społeczeństw i służby zdrowia wielu krajów. Obserwowaliśmy różne

modele radzenia sobie z tym problemem – od modelowego, jak w przypadku Korei Południowej i Tajwanu, wykorzystujące zaawansowane rozwiązania informatyczne (*Jak Tajwan poradził sobie z koronawirusem...*, 2021), po mniej wydolne, jak chociażby we Włoszech czy w Wielkiej Brytanii. Sytuacja ta wpłynęła na zmianę funkcjonowania w zasadzie wszystkich krajów, a co za tym idzie – ich gospodarek, których przecież jednym z segmentów jest opieka zdrowotna. Jak pokazuje historia, tego typu zdarzenia następują co jakiś czas, jak np. dżuma w 541 r. i w średniowieczu (1347 r.), czy wywołana wirusem grypy „hiszpanka” na początku XX wieku (1919 r.). Wszystkie te choroby zmieniły porządek społeczny i gospodarczy poszczególnych krajów. Podobnie jest z COVID-19. Pomimo posiadanej już wiedzy, zarówno biologicznej, jak i historycznej, odnoszącej się do identyfikacji przyczyn oraz podejmowanych w tym względzie działań, ludzkość nie wypracowała skutecznych mechanizmów systemowego radzenia sobie z tym problemem. Za każdym razem obserwujemy działanie, również w Polsce, w formie eksperymentu i to nie naukowego. Kluczowym elementem każdego systemu ochrony zdrowia powinien być pacjent. Pandemia COVID-19 dowiodła, że przy braku dobrze zidentyfikowanych zasobów ludzkich (kadra medyczna), rzeczowych (jak chociażby sprzęt medyczny) i finansowych trudno jest zapanować nad tak skomplikowanym zjawiskiem, jakim jest pandemia. Choć jak pokazuje praktyka, z tym ostatnim zasobem państwa radziły sobie najlepiej. Jednakże obciążenie systemu ochrony zdrowia nadmierną ilością pacjentów skutkowało jej paraliżem. Karetki z chorymi krążyły nie tylko w ramach jednego województwa, ale i województw ościennych. Bywały przypadki, że i to nie pomagało. Taki stan niewłaściwego zorganizowania podmiotów realizujących usługi medyczne i podmiotów ich wspierających, jak chociażby Narodowego Funduszu Zdrowia finansującego proces leczenia pacjentów, w tym refundację leków, Państwowej Inspekcji Sanitarnej czy wojewodów, skutkowało nadmierną umieralnością pacjentów. Oczywiście na to nałożył się dodatkowo problem braku leków, w tym tlenu, na potrzeby wentylacji oddechowej pacjentów. Konsekwencją takiego stanu rzeczy było nie tylko utrudnienie dostępu do leczenia choroby COVID-19, ale również drastyczne spowolnienie procesu leczenia pacjentów w obszarze chorób przewlekłych oraz planowych zabiegów ratujących nie tylko zdrowie, ale i życie.

1.2. E-rozwiązania służące zdrowiu

Przytoczona już ustawa o działalności leczniczej w art. 3 określa działalność leczniczą jako udzielanie świadczeń zdrowotnych, a dalej „Świadczenia te mogą być udzielane za pośrednictwem systemów teleinformatycznych lub systemów łączności”. Na potrzeby określenia przedmiotu działania określone zostało pojęcie informatyki medycznej rozumianej jako „interdyscyplinarna nauka dotycząca tworzenia aplikacji lub innowacji w dziedzinie IT, które pomagają w zarządzaniu usługami ochrony zdrowia, dostarczaniu ich i korzystaniu z nich” (Wrycza i Maślankowski, 2019, s. 746). Informatyzacja w grupie podmiotów świadczących usługi medyczne znalazła swoje zastosowanie w pracach biurowych, następnie księgowo-kadrowo-płacowych. Następnie dość nieśmiało podmioty zaczęły wprowadzać rozwiązania IT w zakresie *core business*, czyli procesów głównych – procesów i podprocesów leczenia pacjentów. Do nich należały programy dotyczące ewidencji pacjentów, migracji pomiędzy oddziałami placówki, a także próby tworzenia elektronicznej dokumentacji medycznej. Próby te jednak wynikały z potrzeb, ale ograniczone były możliwościami finansowymi poszczególnych placówek. Tworzono bazy danych pacjentów i ich historii chorobowych. Niestety, nie były one kompatybilne pomiędzy różnymi ośrodkami. Powodowało to w dalszym ciągu przede wszystkim dublowanie diagnostyki zarówno laboratoryjnej, jak i obrazowej, wydłużając tym samym proces leczenia pacjenta. W niektórych jednostkach, szczególnie restrukturyzowanych, wprowadzano systemy identyfikujące pracowników, ich uprawnienia i godziny pracy (szerzej Bartnicka i Smolorz, 2017). Pozwoliło to na lepsze wykorzystanie najdroższego zasobu, jakim jest kadra medyczna, ale głównie w większych jednostkach, takich jak szpitale. Na poziomie instytucji państwowych doprowadzono do stworzenia Systemu Ewidencji Zasobów Ochrony Zdrowia, a następnie w ramach NFZ Portalu Świadczeniodawcy, których zadaniem jest m.in. zbieranie informacji o zasobach posiadanych przez zarejestrowane placówki medyczne. Placówki te są zarejestrowane w elektronicznym Rejestrze Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą. Postęp technologii informatycznej, jak również zwiększanie świadomości osób z niej korzystającej skutkują wprowadzaniem coraz to nowszych rozwiązań, jak np.:

1. Poziom makro:

- integracja podmiotów leczniczych i organizacji tworzących system (m.in. NFZ) poprzez Portal Świadczeniobiorcy,
- tworzenie Zintegrowanej Bazy Danych nt. zdrowia pacjenta (e-recepta, Internetowe Konto Pacjenta).

2. Poziom mikro:

- wspomaganie zarządzania podmiotem, np. kadry, zapasy, gospodarka lekowa,
- integracja z systemami centralnymi,
- procesy leczenia, w tym sztuczna inteligencja,
- roboty chirurgiczne czy drukarki 3D.

Postęp techniki rozwiązuje też częściowo problem braku kadry, gdyż przy pomocy chociażby robotów możliwe są zdalne operacje i diagnostyka, a nawet edukacja. Rozwiązania te wspomagają medycynę użytkową. Na potrzeby integracji krajowego systemu informatycznego w ochronie zdrowia powstała platforma P1 i P2, których rolą jest dostarczenie w systemie ochrony zdrowia zintegrowanych narzędzi informatycznych w procesie leczenia pacjenta, a także rejestracja i przekazywanie informacji w formie elektronicznej, co powinno doprowadzić do poprawy nie tylko samej komunikacji podmiotów opieki zdrowotnej z instytucjami państwowymi, ale również efektywności w zakresie analiz przekrojowych na potrzeby procesów decyzyjnych. Takim obszarem analizy może być analiza zasobów ochrony zdrowia czy chociażby system monitorowania zagrożeń. Bardzo ważny obszar analityczny może odnosić się również do obrotu produktów leczniczych. Pozwalać to może także na monitorowanie ruchów poszczególnych partii leków, tym samym kształtując bardziej efektywnie politykę lekową. Nadziejemy również wiązać z systemem monitorowania kształcenia pracowników medycznych, gdyż jak wiemy, w obecnej sytuacji różne instytucje państwowe nie dysponują wiarygodnymi danymi odnośnie do ilości pracujących pracowników medycznych. Powoduje to zakłamania w procesie prognozowania wykorzystania kadry w procesie leczenia pacjentów. Problem ten jest jednak szerszy i nie powinien odnosić się tylko do ilości kadry medycznej w podziale na specjalizacje, ale również samej demografii, zarówno medyków, jak i społeczeństwa, przy wykorzystaniu danych epidemicznych i ich rozkładu geograficznego. Bardzo często jednak zapomina się o kwestii bardzo wrażliwej, a mocno regulowanej przez prawo, a mianowicie bezpieczeństwie danych osobowych.

Ustawa z 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1781) zabrania przetwarzania danych dotyczących zdrowia. Muszą być one szczególnie chronione pod rygorem wysokich kar pieniężnych. Polskie prawo w tym względzie dostosowane zostało na podstawie wymogów prawa europejskiego określonego w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. W polskich warunkach problem ten częściowo reguluje ustawa z dnia 28 kwietnia 2011 r. o systemie informacji w ochronie zdrowia (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1555). Zauważyć można tu dwa problemy odnoszące się do zabezpieczenia systemów informatycznych po stronie zewnętrznej i po stronie wewnętrznej (Tadeusiewicz, 2011, s. 14). Część wewnętrzna powinna gwarantować szybki dostęp do informacji o pacjencie, ale jednocześnie powinna być obwarowana zabezpieczeniami związanymi z uniemożliwieniem dostępu przez nieautoryzowane osoby z personelu placówki. Trudniejszą w zabezpieczeniu jest część zewnętrzna systemów, czyli np. dostęp do zdalnych serwerów, gdyż sieć zewnętrzna narażona jest bardziej na działania hakerów niż zamknięta sieć wewnętrzna. I właśnie ona powinna być szczególnie chroniona poprzez system wielopoziomowych zabezpieczeń, zwłaszcza że osoby obsługujące te systemy na co dzień nie są informatykami tylko pracownikami medycznymi, administracyjnymi czy technicznymi (np. technicy stomatologiczni). Dużą rolę aktualnie odgrywa też niezawodność infrastruktury informatycznej i szybkość dostępu do danych, np. w rejestracji, czy do dokumentacji medycznej pacjenta. Proces cyfryzacji w ochronie zdrowia będzie postępował, integrując różne systemy, włącznie z dostarczaniem przez firmy niemedyczne, jak np. Microsoft czy Apple, rozwiązaniami mobilnymi (mHealth). W konsekwencji prowadzić to powinno do obniżki kosztów leczenia, przy jednoczesnym podniesieniu jakości świadczonych usług medycznych, gdyż uzyskanie efektu skali zmniejszy koszty produkcji i montażu poszczególnych rozwiązań w zakresie informatyki medycznej, jak np. automatyczne ordynowanie lekarstw dla pacjentów placówek medycznych. Powinniśmy więc dążyć do tego, aby rozwiązania informatyczne spełniały założenia CDS (Clinical Departmental System) (Tadeusiewicz, 2011, s. 37). Aby dane były kompatybilne, szczególnie w zakresie informacji zawartych w historii choroby pacjenta, powinniśmy dążyć do stworzenia rozwiązań bazujących na jednym systemie informatycznym. Problemu tego nie rozwiązuje też wprowadzenie od 1 lipca 2021 r. przez podmioty lecznicze Elektronicznej Dokumentacji

Medycznej na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2010 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania (Dz. U. z 2022 r., poz. 1304).

Niestety, jak podkreślają praktycy, systemy wprowadzane przez podmioty nie są jednorodne, co utrudnia przepływ danych i uzyskiwanie zestandaryzowanych informacji. Zatem trudno jest w tym przypadku mówić o efektywnej współpracy pomiędzy placówkami leczącymi pacjenta. Postępująca cyfryzacja Polski doprowadziła do powstania platformy pacjent.gov.pl, na której dostępny jest szereg informacji, z których mogą korzystać pacjenci, w szczególności za pomocą aplikacji Indywidualne Konto Pacjenta. Podobny system, aczkolwiek dla podmiotów leczniczych, stanowi platforma gabinet.gov.pl. Jest to rozwiązanie ułatwiające organizowanie procesu leczenia pacjentów, jak chociażby w zakresie organizacji szczepień, za pomocą aplikacji e-szczepienia. Niestety, zauważyć należy, że działania te mają bardzo często charakter akcyjny, rozwiązania nie są odpowiednio przygotowane do wdrożenia, zarówno od strony informatycznej, jak i kadrowej, co tworzy ogromne i nieuzasadnione koszty. Tym niemniej rodzi to nadzieję, że kiedyś uda się rządzącym doprowadzić do integracji systemów i baz danych w zakresie systemów i baz danych wszystkich obszarów dotyczących zdrowia populacji ludzkiej, a chociażby zapotrzebowania na krew, czy dawców szpiku oraz organów. Aby to mogło nastąpić, konieczne jest spojrzenie metodyczne na problem zmiany.

1.3. Zmiana – ujęcie metodyczno-organizacyjne

Wprowadzenie zmian, szczególnie systemowych, powinno być modelowo przygotowane, gdyż w konsekwencji rzutuje to na pogorszenie funkcjonowania zarówno samej organizacji, jak i organizacji współpracujących (lub korzystających z rozwiązań). Niesamowicie ważne (a bywa, że jest to bagatelizowane) jest pamiętać, że każda zmiana oprócz potencjalnych zysków (korzyści) niesie ze sobą zarówno koszty bezpośrednie, jak i pośrednie. Do głównych kosztów bezpośrednich zaliczyć należy wstrzymanie działalności, co zmniejsza koszty zmienne, ale nie zmienia kosztów stałych działania. Nie powinno się więc planować nieuzasadnionych długich przestojuw związanych np. z modernizacją instalacji, np. tlenowej, w szpitalach. Sama wymiana środków pracy, a także opracowanie nowych rozwiązań formalnych,

Wydawnictwo
Uniwersytetu
Gdańskiego

44,10 zł (w tym 5% VAT)

ISBN 978-83-8206-456-8

9 788382 064568